

Міста України як організовані системи розвитку

Сучасні міста є фактором організації і розвитку суспільства. Соціально-економічний стан більшості малих міст України характеризується як кризовий. Ситуація, що склалася в них, містить певні загрози для успішного розвитку малих міст, бо їх економіка на пряму пов'язана з великою залежністю від районних та обласних державних адміністрацій та рад.

Генезис функціонування та розвитку міст – це тема не нова, але актуальна для регіональної економіки. Цілком зрозуміле бажання автора провести дослідження сучасних проблем соціально-економічного розвитку малих міст та визначення шляхів подолання кризових явищ у цій категорії поселень.

Міста як складні системи управління мають у своїй сукупності різні елементи, що при взаємодії створюють нові якісні характеристики об'єкту, тобто діє принцип емерджентності, який показує ступінь організованості системи. Малі міста – це самодостатні одиниці, в яких активно розвивається середній або малий бізнес, розвинута інфраструктура, забезпечується якість життя населення на рівні великих міст. За авторським баченням, в Україні малі міста, на жаль, мають великі проблеми, більшість з них знаходиться в занепаді.

Серед малих міст України найбільш вагомою групою є міста з чисельністю населення від 10-20 тис. осіб. Їх питома вага в загальній кількості малих міст становить 43,13% і в них сконцентровано 2267,8 тис. осіб. Значну питому вагу в загальній кількості розглянутої категорії поселень займають міста з чисельністю населення від 5 до 10 тис. осіб. Таких міст в Україні налічується 78 і в них проживає 622,8 тис. осіб. Крім того, налічується 65 малих міст із числом мешканців від 20 до 30 тис. осіб, у яких проживає 25% населення малих міст. Досить значимою є група міст із населенням від 30 до 40 тис. осіб., частка якої хоча й невелика (7,55% малих міст), але в даній категорії поселень проживає 15,1% усього населення, зосередженого в малих містах. Частки малих міст із числом мешканців від 40 до 50 тис. осіб, а також менше 5 тис. осіб зовсім незначні – по 5,4 % загальної кількості малих міст.

Така структура малих міст України підкреслює те, що зовсім незначна частина таких міст (30,5%), з чисельністю населення більше 20 тис. осіб, мають більш-менш розгалужену економічну базу та забезпечують своїм мешканцям образ життя наближений до міського. Переважна більшість малих міст (69,5%), з чисельністю населення менше 20 тис. осіб, тяжіють до сільських населених пунктів, мають малорозвинену міську економіку і низький потенціал розвитку.

Відставання малих міст України від середніх, великих та мегаполісів за

показниками якості життя громадян, рівня інвестиційної привабливості, конкурентоспроможності та розвиненості інноваційного середовища продовжує швидко наростати.

Розв'язання проблем соціально-економічного розвитку малих міст може відбуватися за двома варіантами:

1) поступове вирішення проблемних питань за рахунок збільшення витрат державного бюджету на соціально-економічний розвиток;

2) створення необхідної законодавчої бази для формування і забезпечення діяльності територіальних громад, органів місцевого самоврядування, що здатні взяти на себе визначену законом відповідальність, утворення на базі малих міст центрів соціально-економічного розвитку територій, шляхом впровадження інноваційних механізмів муніципального менеджменту. Цей варіант є найбільш оптимальним.